

CAROLI SIGONII
DE ANTIQVO IVRE
POPVLI ROMANI

LIBRI VNDECIM,

AD ILLVSTRISS. ATQ. EXCELLENTISS.
D. IACOBVM BONCOMPAGNVN

GENERALEM S. R. E. GVBERNATOREM.

Quorum alij renouati, alij prorsus noui eduntur, vt auersa pagella declarat.

An 1841 *In eosdem rerum, & verborum index copiosus.*

CVM PRIVILEGIO PONT.

BONONIAE,

Apud Societatem Typographiæ Bononien.

MDLXXIII.

Curia Episc. & S. Inquisit. concessu.

CAROLI SIGONII DE ANTIQVO IVRE

CIVIVM ROMANORVM

LIBER PRIMVS.

Ad Pont. Max. Pium III.

ERVM humanarum, BEATISSIME PATER, magna varietas est, incredibilis inconstantia. possumus hoc omnibus in artibus, hominum ingenio, industria- que partis, facile notare, cum orientur alia, alia vero occidant, quæq; modo floruerint, nunc obsolescant: tum maxime in vniuersa imperij, ac reipub. ratione animaduerrere. Quæ enim homines ad hominum societatem conciliandam, perpetuoq; tuendam excogitarunt, uix tamen ea satis non modo ad æternitatem,

verum etiam ad diuturnitatem firma adhuc inuenta sunt. Etenim vt corpora nostra cernimus alia externa ferri impulsione, ictuque perueri, alia intestina humorum dissensione interire, pauca quædam naturali confecta senio cor- ralescere: sic ciuitates partim hostilibus armis afflictas, partim domestico se- ditionis morbo, quasi occulto quodam veneno, ante senectutis maturitatem consumptas licet intueri. Quod aliarum rerump. non obscure, clarissime ue- rō Atheniensium, & Romanorum, florentissimarum quondam ciuitatum, exempla restantur: quorum illis Philippi, atque Alexandri, his Cæsaris, at- que Augusti inimica potentia, utrisque intestina perditæ cuiusdam luxuriæ, at- que auaritiæ uis, ne diutius possessam per tot sæcula libertatem retinerent, impedimento fuerunt. Quod autem multo etiam miserabilius, atque acer- bius est, non vetus modo Romani imperij ius, quod antiqua vrbs, ac ciui- tatis maiestate continebatur, sed eiusdem etiam memoria nobilissimis anna- lium monumentis, impressa, fere omnis intercudit, ita ut neque iura, neque leges, neque instituta, neque omnino ulla antiquæ reip. forma iam superfit. Accedit, quod diuersa naturæ conditio per eosdem homines ea commode in- staurari non permittit. Vt enim non ab iisdem & imperium partum est, & im- perij memoria litteris consecrata, sic nec per eosdem simul & uetera imperij iura commode restitui, & eorum cognitio litterarum ope reuocari uidetur posse. ad eam enim rem uirtus, ac sapientia, ad hanc studij quædam assidui- tas, perpetuaque opera, ac diligentia requiritur. Itaque qui obsoletam pro-

CAROLI SIGONII
DE ANTIQVO IVRE ITALIAE
LIBER PRIMVS.

AD SENATVM POPVLVMQ. ROMANVM.

Vidē causa sit, quam ob rem, cum innumerabiles prope ab hominibus artes ad hominum vsum inuenta, ac posteris prodita sint, nullatamen vel præstantior vquam, uel nobilior habita sit, quam quæ militariibus instructa præceptis varie se bellicis in studijs apud homines commendauit, merito maximam semper habuit dubitationem. cuius qui acutius exitum expedire doctissimi, ac prudentissimi uiri uoluerunt, eam potissimum afferre causam soliti sunt, quod ab hac uberiores perpetuo, atque illustriores, quam ab omnibus alijs commodorum, & gloriae fructus ad vitam hominum permanarint. Quod quidem uere traditum esse, nobis quoque cum rerum præsentium statum, ac quotidiana nam uitæ consuetudinem intuentibus, tum uero præteritorum temporum memoriam, atque antiquissimorum populorum præclara facta animo repetentibus plane uidetur. neque enim ullam aliam uim, ac facultatem aut furentes finitimorum populorum impetus aliquando retardasse, aut sanctum libertatis patrimonium aduersus nefarios hostium conatus defendisse, aut denique pacis omnium uirtutum, unde nostra est perfecta beaeritudo, alumna grauiorem iudicē, ac custodem fuisse inuenimus, quam ipsam armorum tractationem, omnemq. rei militaris, ac bellicæ disciplinam. ex quibus tum diuturna incolumitas, tum sempiterna prope ad nominis commendationem fama huius laudis studiosis ciuitatibus comparata est. Quamquam autem ea fere conditio, ac natura hominum est, ut his duabus quasi facibus animi, mentesq. eorum ad res omnes aggrediēdas facile accendantur, & in id se alacrius intendant, unde utilitatis, aut dignitatis spem uberiorem ostēdi sentiant. non aequè tamen omnes homines huius utriusque studij cupiditate afficiuntur, ac flagrant. alios enim animaduertere licet, totos in parandis opibus, & quouis modo congerendis diuitiis occupatos, alios nihil aliud, quam de decore, & honestate cogitantes, atque hoc toto de genere ita sentientes, ut nihil esse in uita utile, quod à dignitate seiunctum sit, arbitrentur. cuius prope heroicæ uirtutis magnitudine qui præscis tēporibus excelluerint, haud sane multos numerare ex omni memoria possumus, ætate uero nostra, multo etiam pauciores. sit enim nescio quo modo, id quod grauius uidetur esse dolendum, ut paullatim cum hominum ætate mirifica illa præscæ uirtutis indoles consenescat, atque omnino antiqua laus illa sensim deficiens prope in dies uehementius contabescat. Ac mihi quidem hac de re sæpius cogitanti cum uestri maiores Romani multis in rebus magni, atque admirabiles fuisse, tum uero in hoc studio omnem superasse hominum naturam, & conditionem uidentur, quod ita bellicam disciplinam, & militaria studia tenuerunt, ac per-

CAROLI SIGONII
DE ANTIQVO IVRE
PROVINCIA RV M
LIBER PRIMVS.

AD MAGNIFICVM VIRVM
IO. VINCENTIVM PINELLVM

FECI, Io. Vincenti Pinelle, uir Magnifice non inuitus, ut rerum Romanarum studium non mediocri à me quondam diligentia cultum, sed uarijs postea de causis intermissum hoc tempore reuocarem, quæq; de iure populi Rom. aliquotiam editis commentarijs scribere instituissem, ea nunc demum opera repetita perficerem. Me uero, ut hoc facerem, cum res ipsa per se cognitione dignissima, tum tua in primis auctoritas impulit, quæ in omni re merito semper apud me plurimû ualuit, quippe cum tu ita mecum, quæ tua est humanitas, ageres, non debere me diuturniorem eius studij operam recusare, in quo summi quondam philosophi, ac summo ingenio, summaq; doctrina præditi, Aristoteles, & Heraclides industriae essent uersati, à quibus studiose non Græcorum solum, sed etiam barbarorum respUBLICÆ conquisitæ, atque earum mores, & instituta diligenter hominum essent memoriæ consignata. immo uero eò me uehementius oportere in hanc unam cogitationem incumbere, quòd illi tenuiorum, atque obscuriorum ferè gentium iura inuestigassent, ego unius omnium clarissimæ, ac potentissimæ statum exquirerem; illi florantium tum populorû res omnibus exploratissimas tradidissent, ego iam pridem mortui, & uix paucissimis in litterarum monumentis spirantis instituta obscurissima ab obliuione hominum, & silentio uindicarem. Quamobrem feci, ut dixi, libenter, ut ad eos libros, quos superioribus annis de antiquo iure ciuium Rom. atque Italiae scripseram, tertios hos de uetere prouinciarum iure adiungerem. quæ una mihi disputatio desiderari posse uidebatur à ijs, qui perfectam ueteris populi Romani iuris notitiam requirebant. feci autem ita, ut, quod in superioribus etiam obseruauit, neque idoneum tantarum tradendarû rerum ordinè, qui mire tenere lectorem solet, prætermitterem, nec, quod auctoritatè doctrinæ summo opere continet, quidquam interea non certo ueterû testimonio cõfirmarem, ut omnes intelligere possent, ad solidam huius laudem studij persequendam facultatè mihi potius aliquam defuisse, quàm uoluntatem. Quod autem mea sponte propter summum meum erga te studium, tuamq; constantem erga me uoluntatè eram facturus, ut aliquo te scriptorum meorum genere appellando, ueterè nostram necessitudinè notam posteris facerem, id mihi multo iustiore ratione in hoc libro retinendum esse duxi, ut, quod te potissimum hortatore opus ad exitum perduxissem, idem etiam in manus hominum in tuo multò ornatissimo nomine darem, ut illud omittam, quod

CAROLI SIGONII
DE IUDICIIS LIB. PRIMVS.
AD AMPLISSIMUM PRAESVLEM
CAROLI SIGONII
DE IUDICIIS
LIBRI TRES.

AD AMPLISS. PRAESVLEM
IO. BAPTISTAM CAMPEGIVM
MAIORICENSEM EPISCOPVM.

